

Den Grønne Helhed – Rårup & Sønderby Vandværker

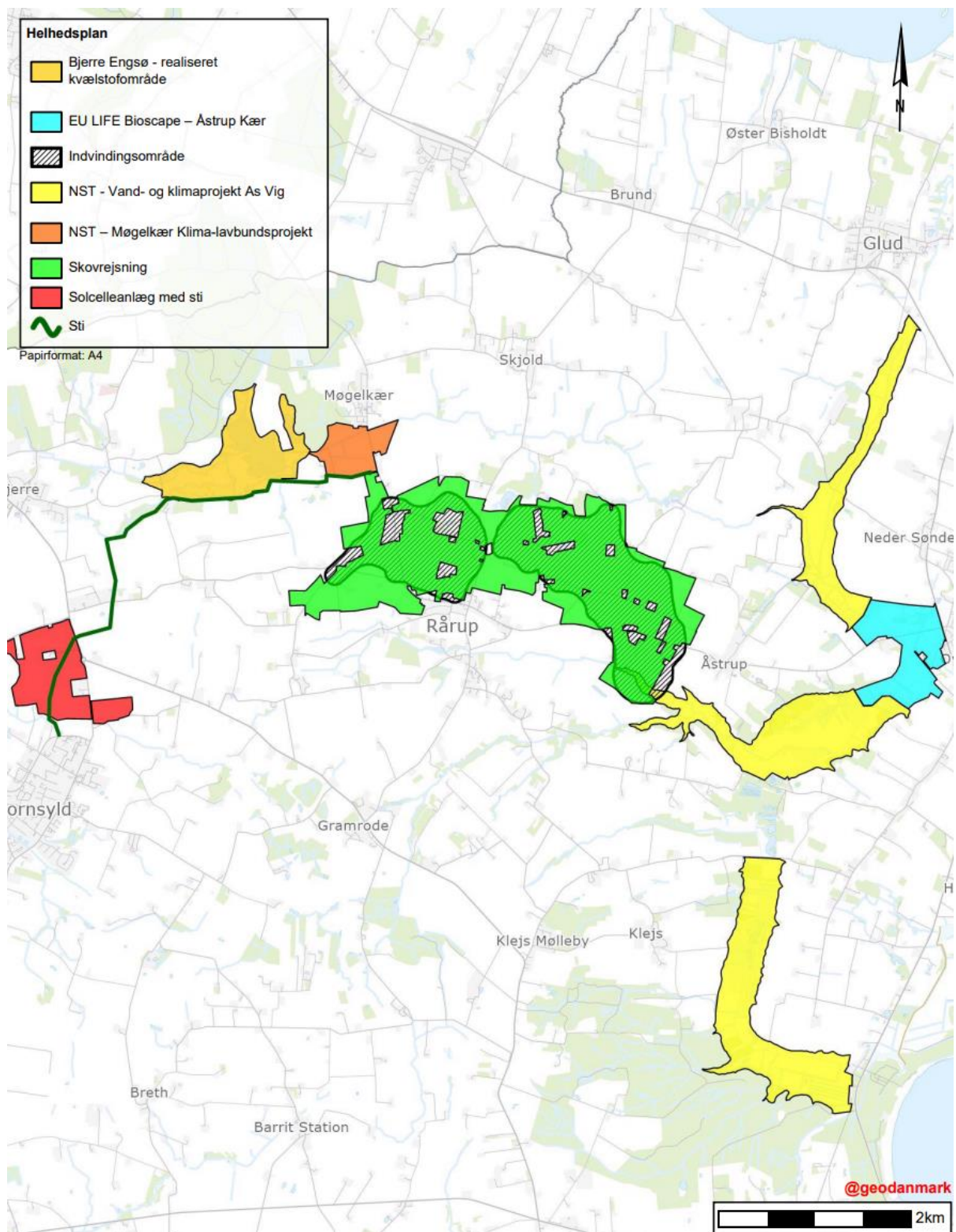
Et unikt landskabsprojekt med lokale rødder og national betydning

Hedensted Kommune ansøger, på vegne af og i samarbejde med Rårup Vandværk, Sønderby Vandværk og Naturstyrelsen, om dækning af resterende finansiering på 41.200.000 kr. til projektet *Den Grønne Helhed*.

Helhedsprojektet *Den Grønne Helhed* i Hedensted Kommune er et lokalt forankret og fremadskuende initiativ, hvor miljø, klima, natur, rekreative udfoldelse og drikkevand sammentænkes i én samlet løsning. Projektet er initieret af Rårup og Sønderby Vandværker og har opbakning fra centrale lodsejere. Projektet rummer et betydeligt potentiale for at skabe et nyt og varigt landskab med naturmæssige, miljømæssige og samfundsmæssige gevinster – og samtidigt bidrage konkret til Den Grønne Treparts målsætninger.

Projektet omfatter opkøb af og skovrejsning på ca. 400 hektar, som skal udgøre bindeledet mellem en række eksisterende og planlagte klima- og naturprojekter i området. Samlet skabes et sammenhængende naturområde på op mod 1.000 hektar i oplandet til Horsens Fjord med udløb til kystvandene Aarhus Bugt, Samsø og Nordlige Bælthav.

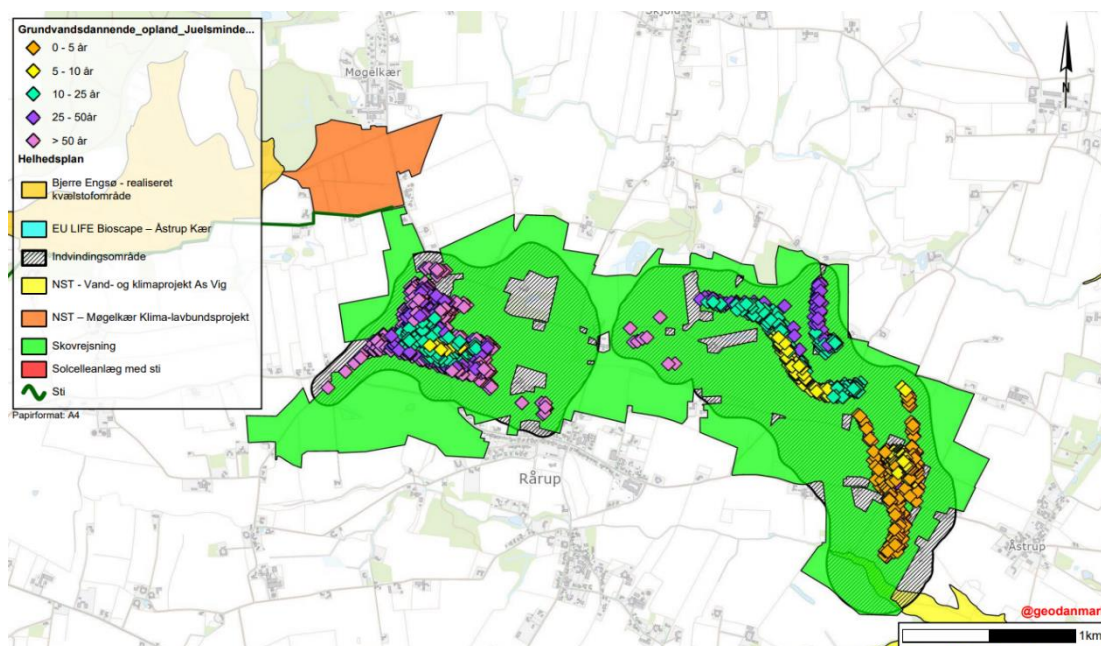
Figur 1: Overblik over den samlede helhed. Det grønne område viser det konkrete projekt, der her søges midler til at etablere.

Kort signaturforklaring

- Den gule polygon viser Naturstyrelsens igangværende vand- og klimaprojekt **As Vig**.
- Den turkise polygon viser det igangværende EU LIFE-projekt **Bioscape – Åstrup Kær**.
- Den grønne polygon viser markeringen af skovrejsningsområdet, med de samlede indvindingsområder markeret med en mørkere skravering.
- Den mørke orange polygon viser Naturstyrelsens afsluttede klima-lavbundsprojekt **Møgelkær**.
- Den lysere orange markering viser det afsluttede vådområdeprojekt **Bjerre Engsø**.
- Den grønne streg viser den sti, der forventes realiseret med godkendelsen af solcelleprojektet **Solmarkerne**, som er den røde polygon, der grænser op til byen Hornsyld.

Projektets centrale gevinster og synergier

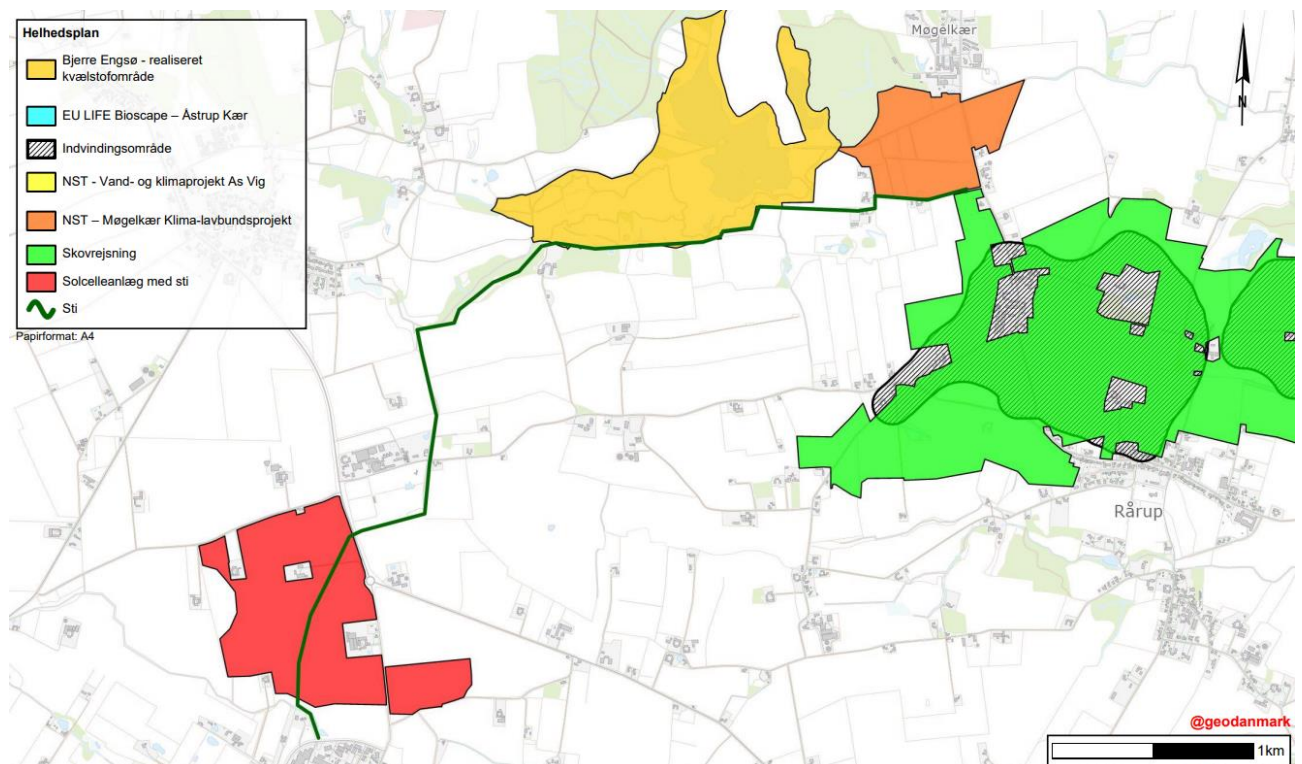
- Kvælstofreduktion på estimeret 5,7 tons N/år – som bidrager til kumulative kvælstofeffekter med vand- og klimaprojektet As Vig og EU LIFE-projektet Bioscape
- Grundvandsbeskyttelse i to indvindingsområder med meget ungt grundvand 2–10 år) i et af Hedensted Kommunes mest forsyningssårbare områder (Juelsmindehalvøen), se figur 2.

Figur 2: Grundvandsdannede opland med alder på dannelsesetid.

- CO₂-binding ved skovrejsning på ca. 350 ha af projektets i alt 400 ha
- Øget biodiversitet gennem udtagning af intensivt dyrket landbrugsjord.
- Sammenhængende natur, hvor projektet forbinder:
 - Vådområdeprojekt Bjerre Engsø
 - Klima-lavbundsprojekt Møgelkær
 - Vand- og klimaprojekt As Vig
 - EU LIFE-projektet Bioscape – Åstrup Kær, afsluttes i 2025
- Styrket friluftsliv, rekreation og folkesundhed.

Statsejede arealer giver borgerne ret til adgang døgnet rundt på hele arealet. Det er især en styrkelse af de lokale muligheder for at komme ud i naturen. I nærområdet er der i tillæg ved at blive planlagt et potentielt solcelleprojekt ved Hornsyld. Herfra forventes det, at der etableres en sti fra Hornsyld, forbi efterskolen BGI Akademiet (700 elever) og op til Bjerre Engsø. Med etableringen af Den Grønne Helhed vil denne sti kunne fortsættes og dermed forbinde området fra Hornsyld helt til Åstrup Kær, se figur 3.

Figur 3: Den mørkegrønne linje viser et forslag til stiforløb fra Hornsyld (det røde) og op til projektområdet (det grønne)

- Den grønne helhed er som projekt et eksempel på den helhedstænkning og lokale handlekraft, som Grøn Trepert har til formål at understøtte, som danmarkshistoriens største samarbejdsøvelse.

Projektmodenhed

Projektet tog sin begyndelse da Rårup Vandværk henvendte sig til Hedensted Kommune med ønsket om at beskytte sit BNBO-område gennem skovrejsning. På baggrund af områdets placering og potentiale blev det hurtigt tydeligt, at ønsket med fordel kunne foldes ud i en bredere, sammenhængende indsats. Det blev startskuddet til en ny helhedstænkning, hvor både Rårup og Sønderby Vandværker gik sammen om at udvikle et fælles projekt på tværs af deres nærtliggende indvindingsområder.

De to vandværkers grundvandsmagasiner er særligt sårbare, og forsyningen er afhængig af ungt grundvand med dannelsesalder ned til 2–10 år. Projektområdet ligger endvidere på Juelsmindehalvøen, hvor grundvandsressourcerne er begrænsede, og alternative indvindingsmuligheder er få. Beskyttelsen af området er derfor afgørende – ikke kun for de to vandværker men for hele den lokale forsyningssikkerhed.

Projektet indmeldes som helhedsprojekt efter tæt samarbejde mellem vandværkerne, Hedensted Kommune og Naturstyrelsen – med stærk opbakning og engagement fra centrale lodsejere. Flere lodsejere har allerede tilkendegivet vilje til at sælge hele deres ejendomme til projektet, og vurderingen er, at mindst halvdelen af de 400 hektar kan opkøbes i første fase.

Projektet er desuden løbende blevet kvalificeret og løftet gennem:

- Indledende og positiv dialog med Naturstyrelsen om samarbejde og medfinansiering
- Tæt kontakt med Ministeriet for Grøn Trepert, som har opfordret til at søge projektet som et helhedsprojekt under *Akutpakken til forbedring af vandmiljø af 8. maj 2024*
- Løbende og aktiv inddragelse af lokale lodsejere og borgere (processen har indtil nu været indledende)

Projektet er dermed både forankret lokalt og modnet organisatorisk – men mangler én afgørende brik for at kunne realiseres: ekstern medfinansiering af jordopkøbene.

Projektets barrierer og behov for støtte

Naturstyrelsens rammer for statslig skovrejsning kræver en medfinansiering fra andre aktører på mindst 60 % af omkostningen til jordopkøb. De to vandværker i projektet kan bidrage med 15 % af de samlede opkøbsudgifter, da det ellers vil påføre en uacceptabel prisstigning for deres forbrugere. Der mangler således finansiering af de resterende 45 %. Eksisterende tilskudsordninger til skovrejsning støtter kun privat skovrejsning og kan dermed ikke benyttes.

Der er således behov for støtte fra akutpakken for at realisere skovrejsningsprojektet og udløse det store potentiale.

Hedensted Kommune har fra start haft en stor interesse i projektet og bidrager med ressourcer igennem arbejdstimer mod realiseringen. Da kommunen har en stram økonomi og mange projekter, er det besluttet, at der ikke kan ydes et økonomisk bidrag.

Projektets budgetterede økonomi

De budgetterede udgifter og finansiering er vist i nedenstående tabeller. Udgifterne er baseret på erfaringstal fra erhvervelser i området og Naturstyrelsens øvrige skovrejsningsprojekter. Som det fremgår af finansieringstabellen afholder Naturstyrelsen alle øvrige udgifter i projektet, ud over de 60 % medfinansiering af erhvervelserne.

Projektøkonomi - 400 hektar	Enhedspris [kr/ha]	Samlet udgift
Erhvervelser	230.000	92.000.000
Følgeomkostninger til erhvervelser	30.000	12.000.000
Etablering af arealerne	50.000	20.000.000
Samlet		124.000.000

Finansiering	Andel af udgifter	Samlet bidrag
Sønderby Vandværk	7 % af erhvervelser	7.000.000
Rårup Vandværk	7 % af erhvervelser	7.000.000
Naturstyrelsen	40 % af erhvervelser	36.800.000
Naturstyrelsen	Følgeomkostninger	12.000.000
Naturstyrelsen	Etablering	20.000.000
Samlet		82.800.000

Manglende medfinansiering

41.200.000

Projektet vil gerne søge om dækning af den manglende medfinansiering, altså 41.200.000 kr. Med sandsynlighed for at kunne erhverve omkring halvdelen af projektarealet allerede i 2026 vil der være afløb for halvdelen af erhvervelsesudgifter. Naturstyrelsens erfaring er desuden at når først et par lodsejere er gået positivt ind i projektet så vil flere ofte følge.

Foreløbig tidsplan

Tidsrum	Aktiviteter
Forår/sommer 2025	Indgåelse af samarbejdsaftale med partnere og fortsat lodsejerdialog
Efterår 2025	Politisk godkendelse, opkøbsproces igangsættes og borgerinddragelse starter
2026	Udarbejdelse af skovplaner, opkøb fortsætter og etablering af rekreative tiltag
2028	De første træer plantes
2028–2035	Fuld realisering i takt med jordfrigivelse.

Forbehold

Sønderby Vandværk har i deres tilkendegivelse indlagt et mindre forbehold vedrørende resultatet af en grundvandsanalyse, som gennemføres i sommeren 2025 i relation til vandværkets fremtidige boring.